

AZ IGE TÜKRÉBEN.

„A büntetés rajta van . . .“

Esaiás 55:5.: „Békességünknek büntetése rajta vala és az ő sebeivel gyógyulánk meg.“

Vajjon a Jézus keresztnél lehet-e helye a fájdalmas érzéseknek? Hogyne? Nemcsak, hogy *lehet*, de *kell*, hogy szerepe legyen mindannak, ami a keresztnak kimondhatatlan jelentőségét mélyebben vési lelkünkbe s lehetővé teszi, hogy szívvel-lélekkel minél bensőbb közösségbe lépj azzal, ki érted a kereszten meghalt.

Tehát érző szívvel — nem csupán hittel — állj meg a keresztfán alatt? Minden bizonnyal! Nagyon tudjuk sajnálni az olyan érzéketlen embert, kit a keresztre vetett pillantás soha sírásra nem indított.

Ő, a te drága idvezítőd, érzését sohasem kimélte, a legkínosabb érzésektől menekülni sohasem akart és a halálos órák kétségbeejtő szorongatásaiból egész emberi lényé sikolt ki. Miért ne próbálna hát meg szíved is utánaérezni az ő szenvedéseit?! Távolról és messziről csak, — annyi bizonyos! De mégis utána és vele érezni és saját szívünkben úgy átélni, mintha helyébe lennél, kezeid, lábaid éreznéd átsegezgetve, a töviskoronázta, megkínzott főről mintha véred csurogna!

Golgotha nem egy kitalált tragédia. Mind, mit a Golgotháról olvasol, valóban úgy történt, lényegileg úgy következett be. És azért van képzelő tehetséged, hogy lényegben most is történhessék az meg. Hogy lélekből magad elé tudjad idézni azokat a szenvedéseket, hogy magadban át tudjad élni, mellette állj és ne tudd száraz szemmel végig nézni azt, hogy valamikor gonosztevő módon embert, olyan embert, a te Jézusodat úgy lehetett bántalmazni!

Hogyha a te saját atyád, vagy gyermeked lett volna az, reá nem tudnál gondolni anélkül, hogy szívedben mélyen meg ne indulnál és fájdalmat, kínos fájdalmat, emésztő bánatot ne éreznél, ne szenvednél.

És most már lásd az, akiről szó van *több* volt, mint a te gyermeked, *több*, mint a te atyád! Az, aki a Golgothán szenvedett!

Az a te Jézusod volt, a te testvéred, de egyben idvezítőd, Urad!

Tehát szíve mély érzését, fájdalmit a Golgothán ne fojtja el senki sem!

Azért ne maradj csupán csak az érzésnél!

Sokkal mélyebbre kell hatolnod, ha azt akarod, hogy megáldjon a Golgothán.

Nemcsak „igazságtalanság” és „megátalkodott gonoszság” legyen előtted a kereszti, mi a bösszü indulatát támassa fel szívedben, hanem sokkal inkább és sokkal mélyebben „büntetés”, „igazságosság” tudtuladása, örökkévaló, áthatolhatatlan isteni szeretet kijelentése.

Az pedig nagy dolog! Mert mindaddig, míg a kereszti megbotránkoztat és a durva katonák felháborítanak, a farizeusok, írástudók véreDET forralják, a nép pedig elkeserít: addig mindig az a derék, jó ember vagy, ki nem úgy, mint a papok és a kegyetlen környezet, védelmére tudsz kelni a meggyilkolt ártatlanságnak.

Akkor te fogsz Jézusodért lelkesedni ahelyett, hogy őt engednéd, hogy szeretetével megragadjon téged.

A vége pedig az lesz, hogy saját magad szemeiben meg fogsz nőni, csodálkozni fogsz saját magadon, hogy milyen kegyes vagy és ítélkezni fogsz nem magad, hanem azok felett az esztelenek felett, kik Jézusra kezert mertek emelni!

De Isten ígéje nem ezt és nem így akarja, Isten ígéje azt akarja, hogy a kereszti mellett *önönmagadat* alázd meg, Hogy a Golgothán ne a zsoldoskatonák és poroszlok, de a saját magad *bűneire* gondolj.

Es hogy nem a Jézus halála, hanem a *saját örök halálad* miatt való félelem döbbsentse meg szívedet a kereszti alatt.

Igen, Isten ígéje azt akarja, hogy amaz elrémítő jelenetek láttára, mikor Jézus, mintegy embereknek és angyaloknak színjátéka lett, saját képzelőtehetséged befolyása alatt ne megbotránkozz az *igazságtalanságon*, mi azt az ártatlant érte, inkább saját magad, mint halálos bűnös, a Golgothában lássad meg és dicsőítsd éppen az *igazság* kimondhatatlan kijelentését.

Világ szerint számítva, látva, mit testi szemeinkkel látni lehet, oh akkor a Jézus halála nem más, mint egy borzasztó, megdöbbsentő igazságtalanság, Pilátusnak amelletti kellett volna maradnia: „En bünt benne nem talállok.” És mind a népnek azt kellett volna kiáltania: „vegyétek le, engedjétek le ezt az igazt.”

De aki mélyebben lát, nem így látja ezt a dolgot, legalább is nem Isten mindent átható tekintete.

A mindenható Isten előtt Jézus teljességgel nem úgy halt meg, mint ártatlan, hanem inkább, mint *bűnnel annyira megterhelt*, amennyire soha, halálba induló bűnös megterhelve nem volt.

Isten haragja, Isten borzasztó haragja, minek következtében Jézus vécseppeket izzadott nem egy bűntől *szabadra* nehezedett, mert akkor nem volna igazság a Szentben, sem igazságosság a Mindenhatóban.

Nem, nem, Isten haragja nem lobbant lángra, csak a bűn ellen. És ha Pilátus nem is látott Jézusban *semmi* bűnt, Isten igenis látott, még pedig *sok* bűnt, sőt *minden* bűnt, bűnt végtelenebb mértékben, mi csak valaha emberi szívet terhelt.

Mert *bűnös*, az Jézus sohasem volt, Egy pillanatig sem. Az időnek legparányibb részéig sem. Személyileg volt és maradt mindörökké Isten szentje. De attól, hogy ő a bűntől és vétektől ment lett volna, attól olyan távol állott, hogy inkább a világ egész bűne rajta feküdt és hogy minden bűnösnek bűne által halálba vitetett. Ez az, mit Ésaiás így fejez ki: „A büntetés *rajta* vala.”

Tehát nem gonoszság, hanem igazságosság történt.

Tehát nem csúfos bántalmazás, érte, hanem igaz büntetés jött reá. Ezt el kell hinned.

Csak akkor és azután megy a te lelked is a Golgothán halálba s utána a halál által életbe.

Mert ha ~~büntetés~~ ~~Jézus~~ ~~büntetés~~ ~~akkor~~ ~~vagy~~ ~~semmi~~ közöd ehhez az igazhoz, vagy te is a büntetés ítéleté alá jutsz.

Elítélve, mint ő elítélve volt.

Gondold meg jól ezt, testvérem! Itélve és elítéltetve, amilyen szigoruan, kriminálisan csak lehet Isten ítélőszéke előtt, nemcsak valami enyhe, de nehéz testi büntetésre. Elítéltetve nem egyszerűen szabadságvesztésre, hanem tömlőre, legyházra a szónak legborzasztóbb értelmében. Igen, elítéltetve halálra, halálra, mi borzasztóbb, mint a vérpad és a máglya. Örök halálra. A legkülső sötétségre, hol örök a sírás és a lélek vad őrjöngése, kétségbeesése s hol megszűnés nélküli a jaj és fogak csikorgatása.

És most már mit akarsz? Lássuk, ki ismeri be önmagáról, hogy: „Az ember én vagyok.” Ki, ki tudná kiáltani: „Ha Isten ítélete szerint történnék, úgy a bűnösök, a paráznák előtteri mennének a mennyországba és akkor Sodomának és Gomorrháának türethetőbb lenne a sorsa, mint az én lelkemnek!”

Igen, ki az, ki közülünk így jönne a kimondhatatlan Golgothához? Hogy most már abban a megostorozott és átokkal megvert Jézusban a saját, bűnös, kárhazatos személyét lássa, hogy aztán mégis higgye és elmondhassa: „Ezért

az én kárhozatra méltó énemért szenvedett az az alázatos és szelid Jézus olyan borzasztóan, csak azért, *hogy megváltassam.*"

Igen, igen, úgy kell annak lenni. Csak úgy jut Jézus, ki azt az engesztelő áldozatot hozta, te nálad is az ő dicsőségéhez.

Nem, a te könnyeidet ő nem kárhoztatja. S ha egy gyermek, Jézus kínszenvedéseit képből látva, sírni kezd: Jézus azokat a könnyes szemeket nem fogja megvetni. De ha te Golgothával érzelmi ellágyulással akarsz készen lenni, te ki már idősebb vagy és azt mondod, hogy ismered bűneidet s jobban tudod, mint lehet azokon segíteni, nem, akkor Jézus nem hogy meggyógyítaná beteg lelkedet, de megváltó szívére újabb sebet ejtessz. Tőled többet kíván, mint csak érzést. Addig nem nyugszik, míg csak vallomást nem tettél, hogy: *„Az én büntetésem, a büntetést, mi békességet hoz, ő hordozta.”*

Kuyper A. Ford.: Csűrös József.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GYÜLEKEZETI MUNKA.

A lelkipásztori hivatás politikai vonatkozásai.*

Vannak problémák, melyekről az az első benyomásunk, mintha azoknak pusztá felvetése, napirendre tűzése, bármilyen lehiggadt légkörű, tisztult elvi magaslatról való tárgyalása nemhogy közelebb vezetne egymáshoz, közmegegyezést környékezne, de alkalom a megkülönböztetésre és azok előtt addig közönyös volt a kérdés azért, mert nem létezett, vagy veszedelmes, mert szinté megoldhatatlannak látszott, most, amikor tudatossá tétetett, felszínre vettetett, sőt megoldás kerestetett, úgy érzik magukat, mintha viharelőtti, még mosolygós napsugaras, de már feszülésre fokozódott atmoszférában lennének, melynek tunyán kék egére természetellenesen, mesterségesen gyűjtik a viharfelhőket. Pedig a kérdést még nem intéztük el azzal, hogy nem veszünk tudomást róla, még kevésbé azzal, hogy veszedelmesnek tartjuk. A legnagyobb veszedelem: a veszedelemről tudomást nem venni.

Körülbelül ez volt a helyzetkép Görgényben is, amikor a belm. bizottság e kérdést napirendre *merészelté*² tűzni. Hangsúlyozniuk kell: hogy merészelté, mert határozottan olyan tünetek, itt-ott elejtett vélekedések észlelhetők a lelkipásztori közvéleményben, melyek arra engednek következtetni, mintha ennek a kérdésnek még evangéliumi magaslatról való komoly tudományos tárgyalása is — enyhén szólva — időszerűtlen volna. Pedig ki merné tagadni, hogy a kérdés körül bizonyos tájékozatlanság, bizonytalankodás, nyughatatlankodás, habozás, a legélesebben differenciált vélekedés uralkodik, amelyik lappangva meghúzódó, de kétségtelenül meglevő feszültséget rejteget magában.

A nehézség keletkezhetik onnan is, hogy a felvetett probléma a többséjők előtt könnyen azt a látszatot keltheti, mintha egy ilyen természetű tanulmány azt célozná, hogy a mai politikai helyzet a mai lelkipásztossal szemben e hivatás centrális vonatkozásában akarna különösebb igényeket támasztani. Mintha egy adott helyzetben — mondjuk kisebbségi helyzetben — külön különböző, lényegben különböző

* Görgényi egyházmegyei lelkészi értekezleten tartott előadás. — A kérdéshez hozzászólásokat szívesen közlünk.

² Még az egyházmegyei tudósító is „a lelkipásztor és tanító közéleti szereplése” burkolt címére enyhítve regisztrálja.

megbízásokkal érkeznének a síralomnak eme völgyére, mint-ha a pásztori hivatás aktuális szempontok szerint lényegben változhatna . . . És mégis vannak az időknek különös igényei van — ha szabad úgy mondanunk — *aktuálitási szempont* is a pásztori hivatásban.

A pásztori hivatás örök, minden időknek egyforma súllyal és felelősséggel szól: Mindenüvé elvinni az ígét, elkövetni azt a szent vakmerőséget: Isten nevében, Isten helyett szólni, biztatni, bátorítani, inteni, feddni, reményt fakasztani vagy ítéletet hirdetni, szól tehát a megbízás az *egész* emberi élet óriás komplexumának. — mindamellettt elsősorban ott van tennivalója, ahol a legbetegebb az élet, ahol a betegezési tünetek, a romlás jelei legerőteljesebben, legveszedelmesebben jelentkeznek. (A betegeknek van szüksége gyógyító orvosra!) És ha az idők kóros bacillusa úgy jelentkezik, mint a fajtság, nemzet-mivolt veszedelme, mi sem természetesebb, minthogy a pásztori figyelem az eddiginél feszültebben kell hogy ideszegesse tekintetét.

Vallom azt, hogy a résznek, részlegesnek mindig a *nagy Egészsnek* szempontja alatt van értelme, miért is — ha a pásztori hivatásnak politikai vonatkozásait óhajtjuk látni — a megbízásnak, az elhivatottságnak *egész óriás munkamezejét* munkalehetőségeinek végtelen távlatát kell szemlélni, illetve annak határtalan szövevényében kell látni a politika csikját, melynek talán sokszor csak vékonyka szalai — azok is szinte lát-hatatlanul, de még-még mindig megállapítható bizonyossággal — belefutnak, beleszövődnek az „óriásmezőbe.” Lehetetlen tehát úgy beszélnünk politikáról, hogy ne gondoljunk teljes pásztori megbízatásunkra és viszont lehetetlen pásztori megbízatásunkat kényelemből, nem eléggé indokolt óvatosságból, túlzott opportunizmusból vagy éppen félelemből a határtalan életkomplexum egy igen jelentős terület-sávjáról való könnyelmű elzárkózás által megszükiteni, megszegényíteni. Merem állítani, *hogy nem lehet a pásztor a politikustól különválasztani*, vagyis nem lehet valaki úgy pásztor, hogy ugyanakkor politikus is ne legyen s viszont nem lehetek úgy politikus, hogy ugyanakkor pásztor is ne legyek. *Minden politikusban van valamelyes pásztori vonás.*

Ez csak annyit akar jelenteni, hogy igenis a pásztori hivatásnak vannak politikai vonatkozásai, amelyek mindig aktuálisak ugyan (tehát többségi sorsban is!) de lehetnek idők és alkalmak, amikor Isten ezeket különösképp előtérbe helyezi, amikor éppen Istenországa szempontjából nyernek jelentőségben, amikor Istenországa szenvedné meg, ha ezeket elhanyagolnánk.

Ezzel elérkeztünk oda, hogy közelebről fixírozhatjuk a kérdéseket! Mi a pásztori hivatás célja, mi a politika célja és mi a pásztori hivatás politikai vonatkozása?

A pásztori hivatás célja: Istenországa.

A politika célja: a föld országa, a földi viszonylatok, emberi együttélés — mondjuk — ideális lehetőségeinek rendezése, az a mód, ahogyan az emberek társadalmi és állami együttélése szabályoztatik. Nevezem föld országának azért, mert azokat a rendező ideákat, még ha százszor ideálisabbak is, mégis csak ember, földi ember termeli ki.

A pásztori hivatás, elhivatottság oka, magyarázata, értelme, célja egészen kívül és felül van az emberen: *Isten*.

Első pillanatra úgy tetszik, mintha ez a kettő egymást kizárná, vagy legalább is éles ellentétben állana egymással. Az egyikben Isten játsza a főszerepet, sőt egyetlen szerepet, minden érte történik. A másikban az ember, még pedig nem is a lelki ember, de a bűnös, raffinált, önző, agyafúrt, kegyetlenül számító, kiméretlenül, szív nélkül mérlegelő agyember, vagy, ha úgy tetszik, diplomata.

És mégis a kettőnek szoros kapcsolata van egymással.

Ha valaki Istenországa értelmezését az evangéliumokban megfigyelte, két teljesen ellentétes vonást talál, Istenországa eljövendő (jőjjön el a te országod) és Isten országa itt van (közöttünk van). Eppen ez az ellenmondás tárja fel az igazság mélyét előttünk. Hisz az ellenmondás szétbontozik. A haz ellenmondások hosszú sorába, amelyek áthúzódnak az új-testamentum lapjain: Az Isten országa egészen a mennyben van és mégis itt a földön kell megvalósulnia, Istenországa egészen isteni, világfeletti és mégis e világi (erre a világra tartozik) egész „túli” és mégis „innen”, egészen belső (láthatatlan) és mégis külső (látható), egészen Isten ajándéka és mégis az ember feladata, egészen szociális és mégis egészen individuális, ez az immanens és transcedens oldal titokzatos (paradox) összefüggése. (Ennek a gondolatsoportnak következetes végigfejtése föltétlenül a predestinációhoz vezet, mint ahogy minden kérdés megoldásának szálai ideig kell érjenek, mint ahogy a fának ágcsélei visszafutnak életnedvért a törzhöz. Ez a kálvinizmus páratlan világszemlélete.)

Ezt az ellenmondást azáltal szokták és akarják eliminálni, hogy csak az egyiket állítják, a másikat tagadják. Az egyik a hangsúlyt Istenországa immanens, a másik a transcedens oldalára helyezi. Így áll elő Jézus Istenországa értelméről folytatott végnélküli vita. Igazsága két részre szakítódik s mindenkinek csak féligazságai vannak. A valóságban egyévé tartoznak, együtt alkotják a valóságot. Eppen e kettő

feszüléséből áll elő az élet. Ez az élet lényege: krízise, paradox karaktere. A logikai ellenmondás (fogalmi megragadni, fixirozni akarás) felolvad az *életégységben*. Szinte azt merném mondani, hogy az Istenországa a legtökéletesebb, legteljesebb *Synthézis* (nem gondolati, fogalmi!) (Jézus Isten-ember, történeti és történetlen, őstörténeti, végtörténeti szemlélete, az örök *Synthézis*.)

Isten bármennyire is transcedens, túl van a világon, világon kívüli, világfeletti, bármennyire is más (qualitative más, mint a világ és ember), mégis itt ebben a világban akarja önön dicsőségét. Isten az egész Mindenséget akarja, ezt a világot is teljesen, még pedig annak politikai részét is. Nem lehet e világ semmilyen részét Isten országától függetleníteni.

Itt tévednek azok, akik az Istenországát, hogy — úgy mondjuk — korlátozni akarják, megszabni határait, elszigetelni a világ egy igen tekintélyes részétől, vagyis *Istenországát ebben a világban világonkívülivé akarják tenni*.

Az igazság az, hogy a politikai formákat éppen olyan kevéssé tudjuk elhagyni, mintahogy komolyan a világot sem tudjuk elhagyni (remeteség képtelen kísérlete!). Ha mi általában, tett és szenvedés által megakarjuk változtatni, legyőzni, azaz akarjuk, hogy Isten általunk, mint kiválasztott szerzők által önön maga számára újból és újból visszafoglalja, úgy azt meg kell eszelekedjünk a világ egy elkülönített részével is, amit politikanak nevezünk, ha ugyan ezt az elkülönítést el lehet végezni.

Ha ezt a mezőt erőszakoltan bár, de kizártuk a lelkipásztori hivatás köréből, vajjon nem kilenc-tized részben jelentéktelenítettük el?

Az a Valami, ami a politikával összefügg, a legeminensebb emberi viszonylatokat foglalja magában: munka, bér, lakás, mindennapi kenyér, nevelés-iskola, művelődés, anyanyelv, nemzet, egyház stb., stb.

Szinte nevetséges, sőt evangéliumellenes egyszerűen azt mondani, hogy a lelkipásztor ne politizáljon. És talán még naivabb dolog, minden további nélkül azt a banális utasítást adni, hogy *csak politizáljon*. A kérdés sokkal komplikáltabb, mintsem, hogy egyszerű igennel vagy nemmel el lehetne intézni. Ha a képviselőválasztáson szavaz, adót fizet, felekezeti iskolát véd, az anyanyelv jogait védi — már politizált. És kicsoda nem teszi ezt közülünk?!

Vegyük hát elő mindkét lelkipásztori típust, illetve hozzuk két végletre, bár ilyen kiméretlen merevséggel a valóságban — azt hiszem — egyik sem fordul elő: a politikus a pa-

pot és az abszolút politikamentes lelkipásztort. Vonjuk le mindkét végletnek összes következményeit.

A politikus papnál úgy rémlik, mintha Istenországát politikai eszközökkel akarná megvalósítani. Még gondolatnak is rettenetes Istenországát megteremteni akarhi; agitációval, hangulatkeltéssel, választási küzdelmekkel, csellel, ravaszsággal, agyafurtsággal, erőszakkal. Nem fenyeget-e az a veszedelem, hogy Istenországa politikában olvadjon fel? Amikor minden figyelem *Istenországa immanens oldalára* fordítatik, ennek a világnak külső kereteit, látható formáit akarjuk újjáteremteni azzal, hogy egy jobb politikát akarunk teremteni, úgy, hogy Krisztus szellemét visszük bele a politikába. Nem ártunk vele éppen az Istenországának, amikor azt elfelületesítjük? Nem mondhatná joggal valaki, hogy minden érintkezés a politikával, beszennyez? hogy a politika a világ ügye volt és az is marad, világi eszközökkel operál, természetű ösztönrel, kényszerrel, erőszakkal, külső törvényekkel, világi kategóriával? A lelkipásztornak Istenországát hittel, szeretettel, szabadsággal, a szellem uralmával, nem világi eszközökkel kellene építeni.

Ha a lelkipásztort ezt a világot Istenországává akarja átalakítani azzal, hogy belemegy a politikába, nem ő változtatja meg a külvilágot, hanem a külvilág formálja át őt a maga képére. *Avagy a tisztának minden tiszta?* Vajjon egy politikus, még ha lelkipásztort is, nem fullad-e bele a szenvedélyek, az indulatok örvényébe, nem téveszti-e össze a világ ügyét Isten ügyével? Megoldás ez?

Vagy vegyük a másik végletet: kerülje el teljesen a világot, a politikát azért, hogy Istenországát mentse (*minden figyelme Istenországa transcendens oldalára fordítassék*). Vajjon a kálvinizmus tétlen szemlélet-e, kegyes csámesogás, önkegyességünkben való kéjelgés, önmagunk félelme és e félelemből támadt gyáva meghunyászkodás. *Ez nem a kegyes önzése?* A legfinomabb pogányság, amelyik csak önmagára tekint (szekták), önmagát félti, kihullott belőle a másért való felelősség minden érzete, ellenszenvtől tart egyfelől a nép, saját népe, amelyért pedig felelős még politikai magatartás tekintetében is, másfelől az államkormányzat részéről. Két malomkő között önmagát menti. S ezért opportunus a végletekig. *Ez nem politikusabb dolog, mint minden politikába való belevegyülés. Ez már valóban politika: a nempolitizálás politikája.* A taktikázás legfinomabb módja. A legveszedelmesebb természetű pogányság, mert annyira el van finomítva, hogy szinte láthatatlan. „Ám ti azt hiszitek, hogy láttok, ezért a ti bűnötök megmarad...” Engedjük át népünket a

Sátén karmainak, az üres jelszavaknak, a bolondító ígéreteknek, a fékevesztett uszításnak. És mi ölbedugott karokkal télenül és szó nélkül nézzük: *jól visszahúzódva a transzcendens szemlélet puha kényelmébe*, mint akik annyira a világ felett, a mennyben járunk, hogy lábunk alól kihullott a talaj a saját népiünk körében. *Nem akkor veszítjük el népiünket, mint amikor éppen megtartani akarjuk.* Ugy járunk, mint ama bizonyos matematikai tanár, aki olyan mélyen elmerrülve az ábrák szemléletébe írta a táblára a math. képleteket, hogy mire megfordult, senki se volt a háta mögött, aki ráhallgasson.

Körülbelül így néz ki a két véglet. Mi a megoldás? Theoria? Használati utasítás?

Vessünk egy pillantást a nagy történeti személyiségekre: hogyan viszonyodott náluk a politikai az Istenországához?

Vajjon a reformátoroknál a politika nem egy különös-kép fontos dolog, vallási főprobléma? (Luther, Kálvin, Zwingli.) És vajjon sokszor nem éppen ezen buktak el? (Evangeliumi-e Zwingli eleste a Kappeli csatában, Luther állásfoglalása a parasztlázadás idején.)

És a római pápák? A katholicizmus előnye, de egyben végzete is, hogy szinte tisztára politika, mondjuk valláspolitikai, világuralmi valláspolitikai (pápaság!).

Vagy a bibliai emberek. Az ótestamentumi próféták nem fordították-e a legfeszültebb figyelmüket a politikai események felé (babiloni, egyiptomi szövetségek, azok ellenzése, politikai reformok.) Nem Istennek politikusai ők: a legnagyobb koncepciójú politikusok?! De nem lehetne ugyanakkor az ellenkezőt is állítani róluk, akik óvtak minden emberi szövetségestől, egyedül Isten szövetségét követelték és ezért sokszor halált szenvedtek önön népiüktől.

Avagy említsük a politikus papok tiszteletreméltó erdélyi típusait: a Keserői Dajkákat, a Geleji Katonákat stb?!

Vajjon a kálvinizmus nem jelent egyben politikai programot is? (mondjuk: gazdasági és szociális politikait legalább) Amerika, Anglia szédületes fejlődése elképzelhető-e a kálvinizmus gazdaságpolitikai irányelvei nélkül?! Vajjon Genf nem éppen Kálvin által lett, lehetett mai Genffé politikai tekintetben is?!

Messzire vinne tanulmányunktól, hatalmas fóliánsokat kellene átlapozni, széles területeket bejárni, de a kérdés megoldásához határozottan közelebb vinne, ha Kálvinról, mint politikusról értekezhetnénk, Kálvin sehohsem szerepel első-sorban mint politikus és mégis ki merné tagadni, hogy korának politikai életében, amelyet különösen *akkor a vallásitól*

el nem lehet különíteni, messi országokra kiterjedőleg, ha indirekte is, de szerepet játszik.

Csak egy (világkonstelláció szempontjából) talán jelentéktelen politikai eseményt említek föl: Genf és Bern közötti politikai szerződés (szövetség) megújítási körülményeit (1556 febr. 7.). Mindkét városnak eminens érdeke lett volna a szövetség megújítása és mégis Bern elutasító, makacs magatartása miatt meghiúsul. Kálvin fájdalmas sebekről beszél, amelyeket ez a dolog ütött rajta. A berniek hangosak voltak a vádtól: ime a pap munkája.

Kálvin levelet ír a genfiak talán egyetlen (Kálvinnak mindenestre egyetlen) berni barátjához: Zurkinden Miklóshoz, ahol először is védekezik, hogy ő az egész politikai ténykedésben semmi szerepet nem játszott. Többek közt így ír:

„Kezdetben, mikor feltételekről volt szó, a tanács engem is meghívott. Azt kérdezed, minek avatkozom én bele egyáltalán az ilyesmibe, ami nem tartozik reám s nekem csak ellenségeket szerez? Én az ilyen politikai kérdésekbe ritkán engedem magam belevonni s csak akkor, amikor a szükség parancsolja. Annnyira mértéket tartottam benne, hogy mitsem veheték magannak a szemére ... Én vezető szerepre nem vágyakozom, akármennyire állítják, hogy éget a vágy. Nem, úgy élek itt, mintha idegen volnék. Politizálnak itt eleget, amiről tudomást sem veszek ... Tizenöt év óta, mióta visszajöttem, az ideg szemem előtt, hogy nyékkéért inkább mindennemű szenvedéseknek kiteszem magamat, mintsem *tunya szemlélője legyek a dolgok folyásának*. Hogy a régebbieket mellőzzem, vajjon a szőnyegen levő ügyekben általában a tárgyalások megindulhatták volna-e, ha valaki a szenvedélyeket nem csöndesíti? A genfiak nem olyan balgák, hogy ne vették volna észre, mi volt a nyomasztó a szövetségben? Ha mégis azt alapnak elfogadták, az nem történt heves és hosszú küzdelmei nélkül annak, aki *nem akart néma lenni akkor, midőn Genfnek nagy érdekei forogtak kockán*.” (Pruzinszky: Kálvin 346.).

Mennyivel kevésbé lenne néma, ha ref. magyarnak születik bele a mi kisebbségi helyzetünkbe.

E levélből is kitetszik, hogy az egész pásztori hivatás és annak politikai vonatkozásai (az egész feladatkör és annak egy része) között éles határovanalat vonni nem lehet. Túl merev a kérdés olyan fogalmazása, hogy: politizáljon-e a lelkipásztor vagy sem? Valahogy ezt mondhatnánk: *Teljesítse a pásztori hivatást még politikai vonatkozásban is, illetve vonja le, merje levonni pásztori hivatásának politikai következményeit is*. Természetesen ez sohasem szabad azt jelentse,

hogya a pásztorban a politikus abszorbeálja a pásztor. (Fráter György, Rasputin, a római pápák.)

A nehézségek itt is, mint egybeitt, Istenországa általános nehézségeitől származnak a trancendens és immanens oldal egymást feszítése, Istenországának világleflettisége és mégis a világban való megvalósulása.

Bizony nehéz dolog lelkipásztornak lenni, de roppant nehézségében van roppant értéke és jelentősége.

Az előbbi fejtegetésekből önként kínálkozik az a megállapítás, hogy egy kálvinista lelkipásztornak lehetetlen (ma különösen) a politikai kérdések elől kitérnie, mert akkor éppen pásztori hivatásának nem tesz eleget, melynek érdekében pedig a koncessziókat teszi! Úgyis felelhetnénk a feltett kérdésre: *A pásztor teljesítse a köteletségét teljes mértékben* (és ki az, aki ezt elmondhatja magáról?) és akkor nem is kell politizálnia, mert *Krisztus a politikának is* (nemcsak a törvénynek) *vége, teljessége*. Vagyis az a pásztor, akit az Ursten méltóztatott arra kiválasztani, hogy általa, mint egyszerű szerszám által a Szentlélek munkálkodása révén a „szentek egyessége”, a lelki közösség megteremtődjék és Isten kegyelmének napja éppen megteremtődött, Isten önön dicsőségét szuverén hatalmánál fogva éppen rajta és gyülekezetén akarja tükröztetni, úgy, hogy *ott* felséges neve örökkévaló szempontból ugyan rész szerint mintegy tükör által, de emberi szempontból a *lehető legtisztábbban ismétlés*, mely helyzetnek éppen a „kettőségi” szempont alatti a láthatatlan mellett a látható, a belső mellett külső jegyei is kétségtelenül kell, hogy mutatkozzanak, természetesen fogja involválni a közös politikai platform kialakulását is, *amikor is a politika megszűnése, feloldása lesz a politika*.

Legyen ez túleszményített helyzet, életszerűbben beszélve: Amelyik lelkipásztornak csak valamennyire is megvan az ő népével való lelki kontaktusa, annak szinte nem is kell a pásztori hivatás politikai vonatkozásaira különös súlyt helyezni, mert szinte magától adódik a politikai helyzet, a vele lelki közösségben, egyetértésben élő nép még politikai elhatározásaiban is észrevétlenül, öntudatlanul is megérzi és magáévá teszi a pásztor gondolatait. De menjünk tovább a gyakorlati síkban: tegyük fel, hogy megvan ez az ideális együttélés, de a pásztor politikai felfogása nem egyezik a nemzet-röbbség politikai állásfoglalásával, amikor ugyanis az ő *próféta* (?) szemeivel egyebet lát tennivalónak.

Ezzel elérkeztünk oda, ahol a pásztori hivatás politikai vonatkozásai kiemelkednek lokális, helyérdekű jellegükből és egyetemesebb természetűekké válnak, vállalhatnak. Itt merül

fel az a kérdés, hogy a pásztor csupán saját kicsi gyülekezetéért, annak politikai magatartásáért felelős vagy pedig ki kell terjesztessék a felelősség határa? Isten nem egyformán osztja a talentumokat és ezért el tudom képzelni azt a lelkipásztort, akinek minden tekintetű megbízatása túl megy a lokális érdekeken. De nem fenyeget-e az álprófétaság veszedelme, amikor helytelen önismeretből fantaszták leszünk, célt tévesztünk és éppen azáltal ártunk rettentően az ügynek, hogy annak minden áron, sokszor még a nemzet becsülete áron is szolgálni akarunk! Valahogy úgy gondolom, hogy az álprófétaság mindig önmagában hordozza bukásának csiráit, mint a bűn a büntetését.

De a mindig fennálló veszedelem előtérbe állítja a megoldatlan problémát: Vajjon a politika csak napi politika lehet, amelyik éppen ezért nap szerint változó, esélyes, időleges, palástot piszkít, miután az „örökkévaló politika” vagy „abszolút politika” „*contradictio in adiecto*” lenne.

Az előzményekből azt hiszem önként értetődik: ha nincs is „abszolút politika”, de van, lehet, sőt szükséges, kényszerítően szükséges a politikának is (mint minden egyébnek) abszolút szempontja, az evangelium szemszögéből való nézése.

Isten, a mi ref. magyar nemzetünket azért teremtette református magyarnak, hogy az annak megmaradjon és éljen, nemcsak, de *Neki tetsző* nemzet legyen és az evangelium parancsait nem teljesítem, Isten akaratát nem töltöm be, ha az Ő örök tervét, melynek képviselőjevel megbízattam, előbbre nem viszem a megvalósulás felé, még a politikai hatalmak akadályozó erőivel szemben is, sőt azok dacára. Természetesen fegyvereim nem lehetnek mások, mint szellemiek, intellektuálisak, az ige, a lélek, a szeretet fegyvereivel kell harcolnom.

Számomra tehát egyetlen kérdés marad: mit kell tennem nemzetem, gyülekezetem érdekében még politikai tekintetben is, hogy az Isten országa számára mind alkalmasabb legyen? Ez pedig arra kötelez, hogy védjem legszentebb jogait, Isten által neki, *csak neki* adott külön talentumait, teremtsünk lehetőségeket, engedjük Istennek (az ő szuverén akaratának) magunkkal lehetőségeket teremtetni, melyekben és melyek által külön talentumai, szunnvadó erői kibontakozhassanak, kifejlődhessenek, megszentelődhessenek, gyümölcsözővé tétessenek Istenországa számára, hogy ez a nép valóban az Ő népe legyen.

Egy a hit: ez áll a politikára nézve is, ha egy akaratnak is hívják ott, és ha ennek az egy akaratnak más akaratot játszanak ki? (nem Isten akaratát?) Rajtunk is múlik, mind-

nyájunkon múlik, pásztorokon is, elsősorban azokon, hogy ez meg ne történhessék. Legtisztább látással még mindig a pásztorok rendelkeznek, ők vannak legtöbbit az Isten világosságában, ahol az igazi világosság, látás van, ők hallgatják legtöbbit Isten üzeneteit, hogy mit akar velünk az Isten. — egyenesen pásztori hivatásunk elárulása az, ha sokszor kufár szellemű, tág lelkiismeretű vezéreknél feltétel nélkül sportmezőnek, szórakozásnak engedjük át az emberi élet e jelentős síkját, Istenországát csúfoljuk meg. Nekünk az egész emberi léttel szemben vannak kötelezettségeink, nemcsak veszélytelenné korlátolt napfényes pázsiton.

Josefine Buttler a nyilvános házakba is el mert menni, hogy a pokolba is elvigye szerencsétlen testvéreinek az ige világosságát és gyógyító balzsamát.

Luther, Zwingli, Kálvin elbukhattak bizonyos politikai kérdésekben, de még elbukásukban is mindig nagyobbak, mintha mereven elzárkóztak volna mindattól, ami politika.

Nem az az igazi akarat, melyet nemzetegységünk vezérkara képvisel? *Teremtsük igazzá!* Nem lehet? A hit előtt semmi sem lehetetlen. Ha nem ma, holnap — egyszer. „Nem a ti dolgotok tudni az időket, mikor jön el a ti Úratok ...”

Annyi azonban bizonyos, hogy a nemzetegységen kívül való elhelyezkedést semmi sem indokolja, legfennebb az „én” szempontja.

Mi lát a lelkipásztori hivatás politikai vonatkozása? *Merje levonni az ige politikai következményeit is.*

Et nunc: scribat et altera pars.

(Abafája)

Zólyomi Jenő.

Nőszövetségi munkánk alapkérdései.

Ide s tova egy éve már, hogy a Ref. Nőszövetség megalakításának munkája egyházunkban megindult. Egy évi múlt után lehet már és szükséges is, hogy szétnézzünk a Nőszövetség munkaterein, már csak azért is, mert ennek a szövetségnek munkájára feltétlenül szükségünk van. Egyházunk szervezete eddig ugyanis asszonyainkat meglehetősen mértékben passzivitásra kényszerítette. A haladó idő pedig a nőemancipációt egyéb problémák között, minden vonalon előtérbe hozta. Ez elől a probléma elől az egyház sem térhet ki, sőt azt valljuk, hogy a probléma helyes megoldása csak az egyházban történhetik meg. Már csak elöl a szempontból sem lehet közömbös előttünk, hogy Nőszövetségünkben mi lesz? Nem lehet kétséges előttünk a cél. Az egyház is fel akarja szabadítani a nőt, de nem a világ szabadságára, hanem az istenfiúság szabadságára.

Körülbélül ez a szent cél rejtőzik abban a programban, amely ma előttünk fekszik s amelyből a rövid mult és a végtelen lehetőségü jövendő szempontjából következtetéseket vonhatunk le Nőszövetségünk jövendőjére vonatkozólag. Programja kettős. Egyfelől a ref. nők hitéletének ápolása, másfelől a gyülekezeti jótékonyság gyakorlására való megszervezése van célul kitűzve. Ez alkalommal csak a programmal szándékozunk foglalkozni. Ez a program részletesen előírja azokat az eszközöket, melyekkel ezt a kettős célt elérni lehet. Az első tehát a hitélet ápolása, a második a jótékonyság gyakorlásának megszervezése. Az eszközök felsorolása annyira részletes, hogy nem sok kívánni valót hagy fenn. Itt csak az a fontos, hogy a második cél elérésének eszközeit miképen tudja előállítani, megalapozni, táplálni az elsőből? Más szóval mennyire fogja tudni ezen az alapon a kettős célt úgy egygézteni, hogy az még se lehessen más, mint a ref. hitélet ápolása, sőt ennél sokkal több: megvalósítása? Ettől a céltől eltérni, annyit jelent, mint az egész Nőszövetség jövőjét illuzióriussá tenni. S ha a mi Ref. Nőszövetségünk nem fogja a célban kitűzött hitélet ápolását messze felülemelni a második tétele felé, nem lehet egvéb, s több sem, mint egy színtelen, régi értelemű nőgyűlet. Ebből a szempontból a keresztyén kálvinista tudományokban való növekedés céljának elsőbbsége kell kiragogyjon legelső sorban programmjából: Egyszerűen arról van szó, hogy a Ref. Nőszövetséghez több kálvinistaság kell, mint amennyit a keresztlevelel igazolni lehet.

Az eddigi megmozdulásoknál -- kezdetekről lévén szó, egészen természetes okok miatt -- a kálvinista hitélet és a nőszövetségek nem látják tisztán azt a határt, ahol ez a kettős cél elválik egymástól. A hitélet ápolását összezavarják a legtöbb esetben azokkal a munkákkal, amelyek mint gyümölcsök kell, hogy következzenek ebből. Nem szabad ugyanis elfeledni egy pillanatra sem, hogy a keresztyén munkák végső célja még sem lehet más, mint a *jellem* megváltoztatása. A programnak az a nagy hibája, hogy a szövetség céljául ebben a tekintetben a "hitélet ápolásának" kijelentésével elégszik meg. Holott meg kell csak gondolni! jól, hogy egy Szövetség létrejöttének mik lehetnek a rugói? Egy szövetséget kétféle szükség hoz létre. Létrejöhét egy szövetség abban az esetben, amikor valamely cél szolgálatában addig elszigetelt, egyvándeg egymástól szétszórót egyének arra voltak kényszerítve, hogy önmagukra utaltan erejüket ne tudják kifejezni. Ilyen esetekben egyénileg mindig kész lelkekről van szó, akiknek erő kifejtésükben csak az összefogás volt a hiány. Kell annyira aláztatások legyünk, hogy senkinek rosszul ne essék, amikor azt mondom, hogy a mi Nőszövetségünk a Szövetségbe tömörülésnek e második esetben jött létre, amely esetben arról van szó, hogy létrejött, hogy egyénileg készítse elő a lelkeket, a személyeket egy célnak a szolgálatában, amely cél nem lehet más, mint hogy kialakíttassék a ref. magyar nő típusa, örök és végérvényes erőben a Jézus Krisztus által, az Ő szolgálatára.

Végeredményében természetesen nevetséges dolog egy programtól azt kívánni, hogy az egy szervezetnek minden tekintetben hűséges képe legyen. Jelen esetben nem is arról van szó, hogy egy rosszakaratu kritikában ledifflamáltassék a program, sőt a féltékeny szeretet diktálja az aggodalmat tollam hegyére, mert a gyakorlatban olyan esetek állanak már elő, amikor egy kis jótékonykodás megnyugtatja a lelkiismereteket, hogy minden kötelességünknek eleget tettünk. Egy kis tea estély, programmos délután, ezeken való összejövetel a testvériség, közös-sorsúság, ugyanazon-hitűség gondolatát kimeríti. Ma a helyzet sok helyen az, hogy a gyülekezeti jótékonyosság megszervezése munkájának zaja akkora crescendóval indult meg, amelyben a hitélet ápolása hangsúlyozása kezd egészen elhalkulni. — Határozottabb precizizásokban kell ennek a programnak előírni a kálvinista hit ápolását. Enélkül nem szabad semmit sem cselekedni. Jól meg kell érteni, nem vád ez a program ellen, hanem kiegészítés akar lenni csupán. Lehet ugyanis hallani már olyan eseteket is, amikor a lelkész bibliát olvas, az asszonyok teázanak, vagy varrnak, fonnak, és összegyűl minden alkalommal tekintélyes summa pénz, amelyből sok rongyos gyermek felöltöztetett. Ez nem új dolog a nap alatt. Rég csinálják ezt a Nőegyletek. A mi Ref. Nőszövetségünknek egészen másnak, ennél sokkal többnek kell lennie: *újnak*, olyanak, amilyenek eddig nem volt. Olyan alapokat kell keresnünk, amelyek örökké megállhasson és nőhessen. Sok megmozdulásunknak volt már korai halála, mert nem ismertük fel a keresztyén alakulás örök titkát, nevezetesen, hogy csak az az alakulás állhat fenn mindörökké, amely a Krisztuson nő. Ez a növekedés csak úgy lehet biztosítani, ha biztosítva van programszerűleg az „öntudatos kálvinista tudományokban való növekedésnek” minden lehetősége.

A hitápolás céljából már csak azért is szükség van a „tudományban” való növekedésre, mert különösen falusi gyülekezeteknél látható és tapasztalható az a szomorú jelenség, hogy hűveink igen nagy percentje halvány sejtellemmel sem bír azzal, hogy tulajdonképen miért is református és miben áll az ő kálvinistasága? Végtelen dolog például, hogy egész egészséges terminológiánk le van foglalva más felekezetek, legtöbbször a szekták fegyvertára számára. A legfundamentálisabb ker. igazságokról ma holnap beszélni sem lehet, mint például örökélet, feltámadás, újjászületés, mert rögtön azt mondják, hogy ezeket emlegetik, tanítják a szekták is. Már csak ebből a szempontból is óriási munka vár nőszövetségünkre, mert ezt a hit-tudat tisztítást asszonyaink között csak is a Nőszövetség végezheti el. Fontos dolog ez, mert a szekták, tapasztalás szerint, éppen a női lelkeken keresztül szoktak leghamarább betörni egyházunkba.

Programmunkban fel van fektetve a kulturális célok szolgálatának feladata is. Kétségtelen, hogy ezen a téren is nehéz feladatok állnak asszonyaink előtt. Természetes, hogy egyetemes vonatkozásban is legelső feladatunk, hogy a kultúra vallásos, számunkra kálvinista kul-

túra legyen. Itt az a feladata a programnak, hogy öntudatos, megal-
kuvást nem ismerő harccal támadja meg mindazt, ami ma a kultúra
örve és igazolása alatt rombolja életünket. Mennyi hitványság és meny-
nyi bűn ágaskodik közöttünk a kultúra címe alatt! Nehéz feladat való-
ban a modernség és egyéb jelszavakkal „bekultúrált“ mai nőt Krisztus
igájába betörni. Pedig elég későn vagyunk már is, hogy azonnal tisz-
tázzuk azt a szent-igazságot, hogy a valódi kultúra bázisa is a felső-
emberben élő Krisztus. Öntudatosabban kell a programnak hangsú-
lyozni, hogy a mi kultúr-igényünk nem lehet kevesebb, mint Krisztus
szent szolgálatába állítani oda egész kultúránkat. Specialiter a Ref. Nő-
szövetség programszerüleg kell biztosítsa magának azt a szent célt,
hogy a mai nőt kimentse abból a rejtőnemesen hiábavaló életből, amely-
ben ma a rosszul értelmezett kultúra igazságtalanul kényszerítette be.

Az elmondottak alapján bátran állíthatom, hogy ma fontosabb fel-
adata nincs egyházunknak, mint minden erejével támogatni a mi Nő-
szövetségünket. Állandóan feszített figyelemmel kell járjuk és szem
előtt tartjuk minden mozdulásukat. A Nőszövetség programja ma egyhá-
zunknak egyik legfontosabb programja s féltő szeretettel kell örköd-
jünk, hanem a program életé legyen és földi minták után ne alakul-
jon, hanem a mennyi kép az Úr Krisztus képmására alakítsa ki a re-
formátus nőt minden fokon: a szolgáló leánytól a mágnás asszonyig.

Kósa Mihály.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A gyermek lelke a nevelő kezében.

Sokan sokféleképpen határozták meg a művészet lényegét, amelyben helyet talált azután a képző- és az előadóművészet is. Annyi bizonyos, hogy mind megegyezik abban, hogy vagy holi anyagban mintáznak meg egy-egy eszményi, élő cselekedetet, vagy megnemesedett jelenetet: — vagy a sok fekete betű és kóttafej elevenedik meg életté ... egy zengő orchesterben, dalban, beszédben és játékban ... Hogy a nevelés, mely élő lelkekből, acélkemény jellemeket, gyermekekből jellemhősöket, ifjakkból ártatanszívű gyermekeket teremt, nincsen besorolva a művészetek közé, azon nem csodálkozom *Nem csoda azért, mert a nevelés nagyobb, mint a művészet ... az igazi nevelés Istennek ajánlott szolgálat; a nemes nevelés állandó és örökös hirdetése Isten igéjének, mikor keresztyn, kálvinista, magyar anyaszentegyházunk, Jézus elébe akarja vezetni nevelői munkájában az ifjúságot! ...*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

... Ezekben a sorokban a helynek megfelelően, én röviden a gyermek lelkéről, a jelleméről kívánok egyetmást elmondani. Nemde a jó kertésznek, mikor palántát gondoz, virágot nevel, csemetét nyeseget, tisztában kell lennie sok olyan kérdéssel, melynek elhanyagolása, félreismerése tönkre teszi a növény növekedését?! Ismernie kell először a talajt, amelyből kinő, a magot, amelyet elvet, a növény természetét, virágfakadását, gyümölcsérését, a fattyúgalyakat, *ismernie kell a növény egyes jellemét, hogy jó kertész legyen az emberből!*

Mennyivel finomabb a legfinomabb virágszálnál is a gyermek, kinek mennybe néző, ragyogó szeme van, imádkozó szája és bocsánatot kérő szíve van ... Mennyivel jobban kell ismernünk, nekünk nevelőknek, szülőknek a gyermek jellemét, mikor a jó Isten legcsodálatosabb virágszálnát, a gyermeket adta kezünkbe, hogy felneveljük, az ő véghetetlen dicsőségére! ...

A gyermek jellemét, lelkivilágát fogom most hatványozottabb vonalakkal a csecsemő, kisded, gyermek és a pubertás korban röviden ismertetni. De először legyünk tisztában azzal a kérdéssel, hogy mi a jellem?

A jellem — idegen szóval karakter — tágabb értelemben az ember akaratának állandó, sajátos természete: az *egyén uralkodó akaratkészsége*. Ezek szerint a jellem lehet jó vagy rossz, aszerint, hogy az egyén, — az individuum — akaratkészsége az erkölcsileg helyesre, vagy morálisan helytelenre irányul. A nevelésnek éppen az a célja, hogy erkölcsös, tehát krisztusi lelkeket építsen. Így megkaptuk a jellemnek, a nevelés útján megértett értelmét is: *A jellem a keresztyén erkölcsi elveknek megfelelő, következetes akaratkészség* . . . A nevelés ezek szerint nem más, mint a nevelőnek a gyermek lelkivilágára, *alakulni kész jellemére irányuló terszerű hatás az evangélium beszédével*. Hogy milyen célokra kell a nevelőnek törekednie, azt — a sok hiábavaló pedagógiai kísérlet után — egyedül csak a *Szentírás* mondhatja meg! Hogy milyen eszközökkel dolgozzék a keresztyén pedagógia, arra az engedelmeskedő, a dolgozó, imádkozó, kalvinista nevelés ad feleletet . . .

Általában a modern lélektan a gyermek lelkivilágát négy korszakra osztja be, úgymint: megkülönbözteti a csecsemőkort az első életévben, kisdedkort 2—6 életkorban, a gyermekkort 7-től 14 évig és végül a 17-es évvel bezárólag a pubertást, vagy a serdülő kort, amit köznyelven bakfis, illetve kamaszkornak is csúfolnak.

A csecsemő lelkiélete az első hetekben határozatlan érzetektől áll: lelkiélete abban merül ki, hogy a csecsemő begyakorolja érzékszerveit és lényét a külső világ fel- és befogadására alkalmassá teszi . . . Két-három hetes korában kezd a csecsemő csodálkozni, megcsodálja a világosságot, édesapjának a fejét, édesanyjának az örvendező szemét . . . tehát az érzetektől primitív szemléletek lesznek. Már a következő hetekben a jónak és kellemesnek bizonyult kívánságokat (karbavétel, táplálkozás) heves kézmozdulattal és ártatlan bömböléssel is kifejezésre tudja juttatni: így megyen át a reflexmozgás az akaratba. Sőt a csecsemő primitív szemléleti és akaratú élete mellett megjelennek az érzelmi tünetmények is, mikor gúgyögéssel a megelégedettségét, sírásával pedig az elégedetlenségét kívánja kifejezni, vagy a megszókkott arcokat barátságosnak találja: az idegenektől pedig húzódozik.

A kisded korban a gyermek, mind határozottabban és jobban különbözteti meg „énjét” a külső világtól, megjelenik az *öntudat*. A járás, a látási és tapintási szemléleteknek egész új tömegét teszi lehetővé számára: a beszéd útján kifejezheti azt, amit érez, gondol vagy kíván. Az érzéki érzelmek helyébe

— lassan, fokozatosan megjelennek az esztétikai érzelmek is, — a képek virágok és dalok kedvelésében. Szüleikhez, jótévőihez való ragaszkodás, a szemérem és igazság megérzésében, megjelennek az erkölcsi érzelmek, amelyek apró, gyermekimák és jó cselekedetek által vallásos érzelmmé magasztosulnak. Az akarat szempontjából e korban lép fel az utánzasi hajlandóság, amikor a kisdud majdnem pontosan lemásolja — arcával, mozdulatával, szavaival — környezetétől szerzett benyomásokat s azokat követi, utánozza. Tudásügyben geometriai haladványban emelkedik, ezt bizonyítja az állandó kérdezősködés. Itt lép fel — sokszor öntudatlanul és nagy mértékben — a lelki kertészkedés, a szülői nevelés, a példa és a válaszadásban, mint jellemképző alkalom . . . A virág adva van, most az a kérdés, hová teszik, milyen környezetbe állítják az emberpalántát. Itt a gyermekre, különösen a sugalló és szuggesztív példák hatnak főképpen és nagy mértékben. *Ez elsősorban a jó példaadás, a szeretet és az önzetlen tekintélynek az ereje. A kérdezősködésre mindig tapintatosan, türelemmel, már ismert fogalmakkal feleljünk és vezessük be az új fogalmat a gyermek ismeretkörébe.*

A gyermek hat éves kora után a szülőház szabad tevékenységi köréből az iskolai rend által szabályozott munkakörbe jut a gyermekkorban. A tanulókor lelki munkája elcsúsztatás befogadó, receptív természetű. Itt a kertész táplál, *Mit különösen virágvázni kell. Mikor öntöz és hogyan öntöz?* Janitson akkor, mikor a lélek szomjas és túlsokat ne öntsön a zsenge főre mert az elpusztul. Növekedését kis, izléses botikával szabályozza, az iskolai fegyelemnek és szeretetnek a parancsa szerint. A gyermeknek kilenc-tizennégy éves korában a figyelme kitaratóbbá válik és a gyermeki fantázia helyébe *az emlékezet lép* . . . Már a dolgok okai és hatásai felől érdeklődik. *Tehát fogalmat és ítéletet alkot, így az értelem lépésről-lépésre előtérbe jut.* A magvirágzás idején természetesen fattyúgalyok indulnak itt-ott a gyenge törzsen, ezeket a kertésznek be kell vágnia: a nevelőnek reá kell mutatnia az erkölcsileg helyes akarat és cselekvés gyakorlata. Ez a hatás és fegyelem eleinte, látszólag kellemetlenül hat a gyermekre, de mikor megéri a bűnnek és a jónak a különbségét, szívesen gyakorolja a jót és irtózik a rossztól. Igaz, hogy itt a rossz, a Sátán, többször győz, mint veszít. Mivel az iskolában a társas érintkezés folytán többször van alkalmuk magát másokkal összehasonlítani: saját énjéről kezd tudatosabban *gondolkozni, kifejlődik önérzete.* Így megítélni kezdi a mások és maga cselekedeteinek erkölcsi értékét, erkölcsi érzelmek is tudatosakká válnak . . .

A pubertás kora — a belső forrongás ideje — a leányoknál 13—15, a fiúknál pedig 14—16 év közötti idő. Ebben az időben a *gyermek receptivitása, befogadóképessége háttérbe szorul, a figyelmé a belső világa felé fordul, — szubjektív lesz.* Így az ifjú fokozott önérzet és becsvágy, túlságos lelki érzékenység, romantikus fantázia, kellemetlen, kritizáló hajlam, sokszor érdes modor jellemzi.

A serdülő korban az ifjú lelkivilága valóságos forradalmat él át, tele van ellenmondással: nem érti meg sokszor saját magát, környezetét félreismeri, nagyralátó, nagy lendülettel munkába fog, de csakhamar abba hagyja: könnyen megsértődik, sőt a legkisebb sérelmet azonnal megtorolja, szüleiével, környezetével állandó harcban áll. Forrongó szubjektivitását az is jellemzi, hogy túl sokat foglalkozik énjével, önmagával. Tipikus jele ennek a naplóírás, lírai versfaragás, folytonos tükröbenzés és a fésülködés. Ezek az általános jelenségek aszerint fokozódnak vagy tompulnak, hogy mennyire él a gyermek igaz hitbeli, vallásos életet, hogy mennyire intelligens az ifjú. Értelmes egyedeknél ez a harmadik korszak egy boldog, rózsaszínű, tiszta, nevető-émlék, a durvább szövetű lelkekénél ez a kor egy türelmetlen, ideges betegséggé válik, mely az illetőnek sajátos lelkialkatára veti homályos fényt. Ebben a korban a nevelő munka a legnehezebb és a legnagyobb áldozat, melyet a növendék bármennyire is háláslegyen, nem tud meghálálni *sohasem Cluj*

A nevelő itt állandóan gazos tövisek között jár, melyek megtépik dolgos ruháját, sőt sokszor a kezét is megvérzik, melynek fájdalma sokszor könnyet csal ki a nevelő szeméből. Vajjon meg lehet-e fizetni szavakkal, tettel a szülőt helyettesítő nevelőnek a könnyeit és vérét, ki naponta széttöri a maga lelkét és ingyen szétosztja tanítványai között?! ... Meg, úgy, hogy megakadályozom a fájdalmat: tövises ágaimmal elhajlok, értetlen szívmunkáimmal az engedelmesség és ártatlanság illatát terjesztem, hogy kert legyen az iskola és nem szüros ágakkal bedobált, terméketlen ugar!! ...

*

Hasonlattal fejezem be az elmondottakat ... A jellem egy élő szobor ... A szobor értéke pedig attól függ, hogy milyen közetből készült: mészkőből vagy márványból ... azután, hogy kinek a keze alól került ki ... A jellem ereje is függ először az öröklött, veleszületett tulajdonságoktól és ugyanilyen arányban függ a nevelői munkától, mely ezt az élőszobrot, a lelket formálja, alakítja a társadalom hasznos munkásává és *Istennek tetsző szolgálattá ... A*

gyenge mészkő-szobrot be lehet önteni acél réteggel, hogy ellenállóbb legyen: az öröklött, önző tulajdonságokat a nevelés fel tudja vértetni a keresztyén szeretet legyőzhetetlen fegyverével ... A rosszi szobrász még a karrarai márványból is torz figurát hozhat létre, a hitnélküli nevelői munka a leggazdagabb gyermeki lelket is — káros munkával — az örök boldogtalanságra átkozhatja. A jó kertész, jó szobrász és a jó nevelő nemes munkája hasonló egymáshoz. Melyek már most azok a tulajdonságok — fejezem be írásomat — melyek a jó nevelőt a lélek megmentőjévé, oktatójává tehetik? ...

A nevelő először legyen tisztában önmagával: saját magát se túl okosnak, szépségnek és hatalmasnak ne tartsa! Az okossága nyilbámuljon meg a mindennapi állandó, szorgalmas munkában ... Ő legyen az osztályban a legelső és legjobb tanuló! ... Szépsége mutakozzék meg a telki erények tükörében ... A hatalma ne a fenyegetésben, kiabálásban, esetleg egy-két csattanásban nyilbámuljon meg, hanem a krisztusi szeretet legnagyobb hatalmának az állandó gyakorlásában tűnjön ki ... Nincsen olyan tökéletes fényképező masina még a világon, mint a gyermeknek a szemé ... Fel fogja, megrögzíti a nevelőnek legtítkosabb mozdulatát, sőt még a legtítkosabb gondolatját is. Ugy kell mindig minden nevelőnek járnia, mint egy élőpéldaadás, minden beszéde olyan kell legyen, mint a legértelmesebb nyelven megírt, nyitott könyv, mint egy romlatlanság mutató Istenországa felé vezető úton! ...

A jó kertész, ha vadrózsát akar nemesíteni, letér a mindennapi útról, elmegyén a göröngyön keresztül az irdatlan közepére, a meredek szélére a csipkebokor felkeresésére. A nevelőnek a gyermek lelkivilágának, jellemének a tanulmányozásánál nem szabad megelégednie az iskola szél- és viharmentes fedele alatt tett megfigyelésekkel és nevelői munkával. Fel kell keresnie a gyermeket a játszó helyén, az uccán, az otthonában, hogy a jellemkép mindenhol élesen és okosan legyen kirajzolva ... A jó nevelő nemes magatartásával, jellemes példaadásával pedig ott kell legyen — mint egy tanács — a növeendő egész életének minden megnyilvánulásában.

Csak Istennek szolgálva tudja mutatni a nevelő a legszebb virágszálat az ég felé, a gyermek megszentelődött lelkét, romlott világunk áldozata gyanánt ...

Dr. Lévy Lajos.

Megbeszélések.

A gyülekezeti lap kérdése.

Horváth Jenő lelkésztestvérünk az „Az Út” januári számában az általános, egyetemes jellegű gyülekezeti lap kérdését, mint ódázhatalan szükségességét veti fel. Amennyiben futólag a Harangszóról is megemlékezik és megjegyzi, hogy az „nem is akart több lenni időszak *néplap-nál*”, indíttatva érzem magamat arra, hogy a kérdéshez hozzászóljak, mert úgy vélem, hogy ez által épen arról az oldaláról világítom meg a kérdést, ahonnan a legnagyobb akadályok tornyosulnak a megoldása elé.

A félreértések elkerülése végett sietek leszögezni, hogy egy egyetemes, egész évre kielégítő, vallásos néplap (azt hiszem a cikkíró is erre gondol, mert itt mutatkozik a tulajdonképeni hiány) nemcsak lehetséges, hanem tapasztalataim alapján határozottan állítom, hogy, — ha a romániai református papság egyetemének bár fele szívvel-lélekkel magáévá teszi az ügyet, — önmagától megoldódik a kérdés.

Az eszme nem új, multja van. Volt már nekünk ilyen lapunk, a Vasárnap. És éveken keresztül tartó gondos szerkesztés mellett is, bár hivatalos, egyetemes volt, a közöny miatt megszűnt. Ezzel szemben pedig a „Téli Újság” (hímné *Időszaki Lap*) virágzott és a gyülekezetek nagy részben közkedveltségnek örvendett. Maga a Harangszó szerkesztősege is 8 év óta egyebet sem tesz, mint a fentti célhoz vezető utat egyengeti.

Mert — és ezt kihangsúlyozom — az, hogy a Harangszó még mindig nem akart több lenni egy időszak *néplap*nál, legkevesebbé a Harangszó mindenkori szerkesztőségén mulott. A mi különös, sajátos körülményeink kényszerítették erre. Mikor 8 évvel ezelőtt az udvarhelyi Lelkészegyesület kebelében megtestesült az eszme, a kérdés minden oldalról megvilágítást nyert és hogy helyesen történt a döntés, a tények igazolták.

Egy vallásos néplapnál elengedhetetlen feltételek: az *olcsóság, változatosság, tartalmasság*. Meg kell szeresse, nélkülözhetetlenek kell tekintse ezt a lapot a mi népiünk, hogy érette nagyobb összeget adjon ki. A „Vasárnap” olcsó (4 kor.) volt és mégis drágának bizonyult a változatos tartalma, 26 kracéáros Téli Újság mellett. A kerület mindig ráfizetett és utóljára annyit kellett volna ráfizessen, hogy nem érdemelte meg az ellenértéket, mivel a nép között nem terjedt. A vallásos lap a rendesnél is olcsóbb kell legyen, ami csak magas példányszám mellett lehetséges. Ez pedig olyan súlyos természetű valami, amit csak kitarító munka győzhet le. A Harangszó eddigi pályafutása a mellett bizonyít, hogy önmaga kell kiküzdje a létét, mert eltekintve a lelkésztestvérek kicsiny, buzóg táborától, a túlnyomó többség hidegen halad el mellette.

Az érthetetlen furesaságoknak egész láncolata bontakozik ki a szerkesztő előtt. A pap fel sem bontja és a híve megrendeli. A pap nem tudja elhelyezni, de a harangozója igen. A pap lármáz, hogy itt senkinek sem kell és észre sem veszi, hogy rajta kívül többnek kell, most a harmadik, negyedik faluból hallottak róla. Igen sok csak az éviolyam végen ébred és ekkor kezdi visszaküldeni s egy szívélyes nyilatkozattal intézi el a fizetést stb., stb., ami mind az olcsóság rovására megyen. Bizony a Harangzó is, bár csak 20 leivel indult, csak úgy állhatott meg, hogy az udvarhelymegyei papság a meginduláskor vállalta az első évi költségeit. Mi lett volna azonban, ha négyszeresét kellett volna vállalnia! Egy kicsiny tábor kitartó munkájának és a lelkesi kar elenyésző kis százalékának köszönhető, hogy már a maga lábán megállhat és programját bővítheti áremelés nélkül. Ugy-e, hogy „*magán*” vállalkozás volt is, de nem volt „*üzleti vállalkozás?*!”

Amilyen igaz és megcáfolhatatlan tény, hogy a romániai ref. papság egyik legkényesebb igényeket is kielégítő néplapot is gazdagon elláthatna cikkeivel, amely versenyen felül állhatna, épen olyan szomorú tényként szögezi le a „Harangzó” 8 éves pályafutása, hogy a szerkesztőnek száznál több levelet kell útnak indítson és kérjen, könyöröggjön, ha nem akarja eleitől végéig maga írni a lapot, mert nagyon kevés azoknak a lelkesítéstevéreknek a száma, akik önként keresik fel cikkeikkel a lapot. Amyira nehezen mozgunk, eslelekszünk, hogy a mostani körülmények között örvendünk, ha a tél végén zárhatunk.

A „Harangzó” hirdeti, zúgja hát mindenfelé, hogy „*Gyülekezeti Lap kell!*” BCU Harangzó nemzeti szerkesztőségünk eleitől fogva ballott célkitűzése, hogy táguljanak a keretek! Csak a közönyösségünket törjük meg egyszer, mert akkor megszűn ez a lap is, amit anyaszentegyházunk érdeke megkövetel. Már a kereteink az elterjedést illetőleg tágabbak, célkitűzéseink gazdagodtak és lelkesítéstevéreink megértő magatartásán fordul meg, hogy a „*kell*”-en egy lépéssel túllegyünk. — Ha mindenik egyházmegye legalább a hunyadival felveszi a versenyt, akkor túl is leszünk!

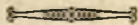
Márk Mihály,

a Harangzó felelős szerkesztője.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.



EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

III. ÉVF. 3. SZ.

1929. MÁRC. HÓ.

Az indulat.

Fil. 2:5.

A keresztyén életnek egyik legjellemzőbb vonása, hogy benne nem a cselekedetek számítanak, nem azok a döntő jelentőségűek, hanem az az indulat, ami a cselekedetek háta mögött van és ami azokat szüli. Nem, mintha most már a keresztyén ember számára közömbös volna a cselekedet és szabadságában állana bármit elkövetni, hanem abban az értelemben, hogy nem ismerjük el, hogy a cselekedet önmagában lehetne megítélésünk tárgya, hogy a keresztyén élet egyes cselekedetéből állana, mert ezek a cselekedetek és szavak mind következményei és kifolyásai egy indulatnak, mely a lélek mélyén rejlik és hozzájárul a maga cselekedetei műköltéséhez. Hányszor tapasztaljuk, hogy egy önkéntelen cselekedetben, vagy szóban kitor a lelkünkben egy olyan indulat, melyről azt hittük, titokban maradhat az emberek előtt, mások cselekedeteink és szavaink legédesebb színlelésével sem tudjuk ellelelni azt az indulatot, mely keserűn rágódik a lelkünkben. Jakab apostol az egymás közt harcoló és háborgó keresztyéneknek megmagyarázza, hogy a harcok s háborúságok onnan vannak, hogy a „ti indulataitok harcolnak tagjaitokban.”

Ezért figyelmeztet ez az ige arra, hogy nem arra kell törekednünk, hogy a tetteink legyenek jók, hogy a szavaink legyenek simák, mások előtti magaviseletünk kellemetes, hanem arra, hogy az az indulat legyen bennünk, ami a Krisztusban volt. A keresztyén élet gyarapodásának a titka tehát nem az, hogy a cselekedeteimet akarom megjavítani, a magaviseletemet tökéletesíteni, mert ezeket hiában tesszük, ez egy kilátástalan és haszontalan harc. A keresztyén élet úgy gyarapodik, hogy nő és gyarapszik bennük az az indulat, amely a Krisztusban volt, az Atya iránti alázat, az Ó akarata előtti meghódolás, a neki való átadás, a hűséges engedelmes-

ség indulata. Minél igazibb és mélyebb ez, minél őszintébb az átadásunk, annál bizonyosabban fakadnak ki ebből, mint palántából a termőfa, az Ő dicsőségét szolgáló cselekedetek, beszédek és magaviselet áldott gyümölcsei. És míg az a keresztyén élet, mely jó cselekedetekre és nem erre az indúltra törekszik, önkénytelenül esik a világ vélekedésének rabjává, addig az a keresztyén élet, mely ilyen indulatra törekszik, nem fog törődni felreértésekkel és a világ gúnyjával.

Ezt az indulatot pedig nem én magam veszem magamra, nem is tudom teremteni magamban. Az adhatja egyedül, aki először győzte meg evvel az indulattal a világot s Aki ma is adja az alázatosság és hűséges engedelmesség ezen indulatát mindazoknak, akik kériek ezt tőle. Aki nemcsak mondja: tanuljátok meg éntőlem, hogy én szelid és alázatos vagyok, de ami gőgös, akaratos, dacos szívünket meg tudja lágyítani és hódítani kereszten hullott vére fürdőjében, a bűnbánat könnyei által. Nem lehet vas. isk. vezető, akinek erre az indúltra ne volna szüksége s akinek ne kellene naponta oda-borolni a Megváltó elé azzal a könyörgéssel, hogy ezt az indulatot adja a lelkébe.

Hogyan készüljek vasárnapi iskolába?

A vezető előkészülete kérdésének még egy része van hátra és ez az, hogyan kell készülnöm a tanítási órára? Először is tudni és látni kell azt, hogy a vas. isk. tanítási óra nem akárminő foglalkozás, hanem egy drága alkalom az Isten Igéjének hirdetésére. Az a bibliai rész, amit ott magyaráznom kell, az az aranymondás, amit meg kell tanítani, az ének, az imádság, Isten ígéje, szent dolgok, melyekkel könnyelműen játszani nem szabad. Sok vasárnapi iskola bánja meg a vezető gondatlanságát és felületességét, hogy nem avval a tudattal megy az órára, hogy neki most Isten dicsőséges akaratát kell hirdetnie. Az ilyen vasárnapi iskolából lesz azután felszínesen vezetett, senkit sem érdeklő unalomóra. Tiszában kell vele lenni, hogy az ebben tanusított gondatlanság és felszínesség nemcsak a gyermekekre nézve kár, nemcsak a vas. iskolától való elszoktatásnak lehet a forrása, de mindenekfelett tiszteletlenség Isten ígéjével szemben és azon büntetés alá esik, amit a III. parancsolat mond: „Nem hagyja az Úr büntetés nélkül, ha valaki az Ő nevét hiába felveszi.” Mert Isten ígéjét és ebben kijelentett akaratát készülni nélkül csak úgy odavetni a gyermekeknek s a magam emberi bölcselkedésével hígítani fel: nem más, mint az Isten nevének hiaban való felvétele.

Ezért, aki a vasárnapi iskolai órára készül, szánjon rá

egy időt az előkészítő órákon kívül, hogy arra alaposan előkészüljön. Ez a készülés a következőképpen történik: Először is imádságban kérem Istent, hogy az órát tegye áldottá és készítse engem az Ő akaratának igazi hirdetésére. Mert nem én magam készülök, hanem a Szentlélek készít engem arra, hogy helyesen és tisztán hirdessem Isten üzenetét. Azután előveszem a tanítandó anyagot, azt a Fankhauser-féle könyvből kikeresem és a Bibliából is kikeresem. Biblia nélkül nem lehet készülni, nem elég tehát csak a Kézikönyvből elolvasni a tanítást, mindig el kell olvasni azt a Bibliából is. Mikor azt jól áttanulmányoztam, a kézikönyvből először is a történet főbb pontjait jegyzem meg magamnak, s végig gondolom az egész történetet. Azután az elmélyítésnek nevezett részt olvasom el többször egymásután, gondolkodom róla és megjegyzem ennek főbb pontjait. Aztán megtanulom magam az aranymondást és megnézem, mit üzen az által a gyermekeknek Isten. Az éneket, amit tanítani, vagy énekeltetni fogok, szintén jól elolvasom, többször is. Végül megint imádkozom, kérve Istent, hogy adjon erőt, hogy hiven elmondhassam a gyermekeknek azt, amit általam izenni akar.

Igy nem hebehurgyán, elsietve, félig tudva a történetet, a tanítás alatt folytonosan a könyve nézegetve, hanem alaposan elkészülve, békésen és a tanításban levő üzenet hatása alatt megyek a vasárnapi iskolába. Nem fogok csodálkozni, ha a gyermekek között némelyek először kezdtek érdeklődni, s ha a gyermekek azok felett, amiket tanítok, szívesen beszélgetnek velem. Az elsietett, készülés nélküli, felületes tanításnál ezt nem tapasztalhatom. Így lesz az én munkám Isten dicsőségére s így leszek igazán hirdetője Isten ígéjének a vasárnapi iskolában.

Vasárnapi iskoláink statisztikája.

Az alábbi adatok az erdélyi egyházkerület vasárnapi iskoláiról a legújabb összegyűjtött jelentések szerint vannak összeállítva. Megjegyezzük, hogy ez a statisztika is mutat fel hibákat, mert sok jelentés hiányosan van kitöltve, másutt meg előfordulhat olyan eset, hogy be nem jelentett vasárnapi iskolák működnek, vagy régebben bejelentettek megszűntek. Az adatok két jelentésből vannak összeszedve, a vasárnapi iskolai jelentőivekből és az e. m. belmissziói előadók összesített kimutatásaiból. Az erdélyi egyh. kerületben nyilvántartott összes vasárnapi iskola száma 6 501. Ebből egyházmegyénként van: bekecsalji e. m. 52; dési: 11; erdővidéki: 15; görgényi: 19; gyulafehérvári: 6; hunyadi: 5; kalotaszegi: 14; közdi: 7; kolozsvári: 15; küküllői: 18; marosi: 42; nagyenyedi: 55; nagyszombeni: 12; sepsi: 15; székelyi: 10; szilágysszolnoki: 14; udvarhelyi: 27; nagysajói: 6; orbai: 2; óromániai: 2. Ebben benne van két

kollégium által (Nagyenyed, Sepsiszentgyörgy) vezetett vasárnapi iskola is. A 501 vasárnapi iskolában 410 csoportban folyik a munka. A vezetők közül 176 lelkész, 45 tanító és tanítónő, 102 világi munkás (49 vasárnapi iskola adatai erre nézve hiányzanak). Vasárnapi iskolába jár 10.299 gyermek (47 jelentés adatai erre nézve hiányzanak). A vasárnapi iskola bevételei között a gyermekek adakozása igénybe van véve 40 vasárnapi iskolában, ahol a perselypénz 8.761,75 lei volt. Ez összeget azon vasárnapi iskolákban, ahol adakozás volt, 3228 gyermek dta össze, tehát ebből egy gyermekre esik átlag 2 lei és 7 bani adakozás egy évben. Ezen átlagon persze több helyen feljebb emelkedtek, ahol pl. 148 gyermek 502; 56 gyermek 515; 54 gyermek 246; 52 gyermek 200; 48 gyermek 559 leít adott, s olyan helyek is vannak, ahol alól maradtak, s 50 gyermek 50; 40 gyermek 25 vagy 150 gyermek 46 leít adott össze.

Ebből a statisztikából most csak két tanulságot vonunk ki: Először, hogy a vasárnapi iskolai munkán, még a jelentések távolából is meglát-
szik, hol folyik Isten Lelke vezetésével és olyan módon, ahogyan annak mennie kell. Sokkal nagyobb gonddal és sokkal odaadóbban kell végezniük, főképp nagyobb alázatossággal és Isten iránti felelősséggel. A másik érdekes tanulságot az adakozások adják. Ebből elsősorban meg lehet állapítani, hogy a keresztyén adakozást nem lehetetlen a gyermekekhez közel hozni, ha a vezető maga is átérzi annak fontosságát. Azután lehet látni azt, hogy az adakozás egyenes arányban van a vasárnapi iskola lelki hatásával. Az a 8000 lei, ami itt begyűlt, nem sok és nem kevés, Isten előtt nincs sok vagy kevés, és e szerint nem is szabad az adakozás jelentőségét megítélni. De világos, hogy ahol Istennek átadott lelkek vannak, ott azok adakoznak is. Nem szabad vasárnapi iskolának lennie, amely a gyermekeket az Isten dicsőségére való adakozás helyes tényébe és módjába be nem akarja vezetni.

Nem szabad ebben kishittieknek és aggályoskodóknak lehnünk. Van itt a 40 vasárnapi iskola közt olyan, melynek vezetője pár évvel ezelőtt még lehetetlennek tartotta volna, hogy falusi vasárnapi iskolába az adakozás gondolatát bevezesse, és ma ott 54 gyermek 246 leít adakozott a vasárnapi iskolában.

Végül arra kérünk mindenkit, hogy nagyon komolyan, mindennap imádkozzék a vasárnapi iskolai munkáért, hogy Isten Lelke éljen és vezessen abban.

Nyugtázás: Vasárnapi isk. közp. alapra: Gyalui vasárnapi iskola 200 Lei; Külmiszióra: Gyalui vasárnapi iskola 200 Lei.